

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Τη Δευτέρα 3 Απριλίου 2017 επισκέφθηκε το Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου πενταμελής Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης, αποτελούμενη από τους Καθηγητές α) Κωνσταντίνο Νικολακόπουλο (Πρόεδρο), β) Μάριο Μπέγζο, γ) Σωτήριο Δεσπότη, δ) Αλέξιο Κόκκο και ε) την εκπρόσωπο των φοιτητών Σταυρούλα Μπίου, με σκοπό την αξιολόγηση του Προγράμματος Διδακτορικών Σπουδών στη Θεολογία. Η εν λόγω Επιτροπή, κατόπιν συναντήσεων με τους επί κεφαλής του Πανεπιστημίου, το συντονιστή του Προγράμματος, τα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού και την Επιτροπή Εσωτερικής Αξιολόγησης, καθώς και επισκέψεων στις εγκαταστάσεις του Ιδρύματος, υπέβαλε στο *Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης* της Κυπριακής Δημοκρατίας Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης (4/4/2017), επί της οποίας είμαστε υποχρεωμένοι να προβούμε στις εξής παρατηρήσεις:

Στη σελ. 6 (ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ – ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ ΠΟΡΟΙ) αναφέρεται:

α) ότι «ως προς αυτά τα τρία στοιχεία (οργάνωση διδακτικού έργου, διδασκαλία, διδακτικό προσωπικό) οι προδιαγραφές του προγράμματος είναι εξαιρετικά γενικά διατυπωμένες και λείπουν ιδιαίτερα σημαντικά στοιχεία που σχετίζονται με τα γνωστικά αντικείμενα των διδασκόντων».

Απάντηση: Η παρατήρηση αυτή είναι γενικόλογη και ασαφής και δεν παρέχει τη δυνατότητα συγκεκριμένων βελτιώσεων στο υποβιβλημένο Πρόγραμμα. Δεν διευκρινίζεται λ.χ. ποια είναι τα «ιδιαίτερα σημαντικά στοιχεία» που «λείπουν» από «τα γνωστικά αντικείμενα των διδασκόντων».

β) ότι «απουσιάζει συγκεκριμενοποίηση του πώς θα γίνονται τα σεμινάρια (υποχρεωτικότητα, χρονική πυκνότητα, διάρκεια, περιεχόμενο, ακολουθητέα μεθοδολογία)».

Απάντηση: Λήφθηκε πρόνοια θετικής ανταπόκρισης στην παρατήρηση της Επιτροπής με βάση και τον Κανονισμό Διδακτορικού (άρθρ. 9).

γ) ότι «παρατηρείται μια γενική ασάφεια στα κριτήρια εισδοχής των υποψηφίων. Το γεγονός ότι το πρόγραμμα δεν θεωρεί απαραίτητη την

προπτυχιακή ή και μεταπτυχιακή αποκλειστική σπουδή θεολογίας σημαίνει ότι κάνει δεκτούς, λανθασμένα, αποφοίτους άλλων ειδικοτήτων, οι οποίοι δεν θα είναι δυνατόν σε τρία έτη να καλύψουν τις θεολογικές παραμέτρους και να εκπονήσουν μια ικανοποιητική διατριβή»

Απάντηση: Στην παρατήρηση αυτή δεν διευκρινίζεται σαφώς από την Επιτροπή ως προς τί «παρατηρείται μια γενική ασάφεια στα κριτήρια εισδοχής των υποψηφίων». Έπειτα, το γεγονός ότι στο Πρόγραμμα γίνονται δεκτοί και απόφοιτοι άλλων ειδικοτήτων δεν συνιστά, ως σημειώνεται από την Επιτροπή, λανθασμένη επιλογή, αλλά τουναντίον απόλυτη ευθυγράμμιση προς την ακαδημαϊκή πρακτική των ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων, και ιδιαίτερα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό άλλωστε και σύμφωνα με την ακαδημαϊκή πρακτική των ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων ορίζεται σαφώς τόσο στο Πρόγραμμα που υποβάλαμε προς έγκριση (βλ. Κριτήρια εισδοχής φοιτητών, σελ. 7) όσο και στον Κανονισμό Διδακτορικού (βλ. άρθρ. 3) ότι «Απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής είναι η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών σε γνωστικό αντικείμενο που να βρίσκεται σε συνάφεια με το θέμα της προτεινόμενης διδακτορικής διατριβής».

και δ) ότι το Πανεπιστήμιο «δεν διαθέτει όλες τις εκπαιδευτικές προδιαγραφές μιας αποτελεσματικής διδασκαλίας π.χ. αμφιθέατρο και αίθουσες υπόγεια κ.α.».

Απάντηση: Η παρατήρηση αυτή έρχεται σε ευθεία αντίφαση με τη σελ. 9 της ίδιας Έκθεσης, όπου επισημαίνεται ότι «οι γενικές υποδομές του Πανεπιστημίου διασφαλίζουν την ικανοποιητική λειτουργία του προγράμματος», και τη σελ. 14, όπου οι εγκαταστάσεις και η εν γένει υποδομή βαθμολογούνται με άριστα (βλ. πεδίο 1.1.4.1).

Στη σελ. 7 (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ) αναφέρεται ότι «Από τα εννέα μέλη του διδακτικού προσωπικού, τα τρία δεν πληρούν τις προϋποθέσεις διδασκαλίας σε διδακτορικό επίπεδο και επομένως την επίβλεψη διδακτορικής διατριβής».

Απάντηση: Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι, επειδή τα τρία (3) μέλη του διδακτικού προσωπικού που σύμφωνα με την Έκθεση ως απλοί

διδάκτορες δεν πληρούν τις κατά νόμο προϋποθέσεις συμμετοχής τους σε Συμβουλευτικές και εξεταστικές Επιτροπές διδακτορικών διατριβών, έχει προκηρυχθεί θέση Επίκ. Καθηγητή, στην οποία φέρεται ως μοναδικός υποψήφιος ένας εξ αυτών και η οποία πρόκειται να πληρωθεί εντός του Ιουλίου 2017. Εκτός αυτού έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου και η προκήρυξη ακόμη μιας θέσης στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή, της οποίας η προθεσμία υποβολής υποψηφιοτήτων λήγει στις 20 Σεπτεμβρίου 2017.

Στη σελ. 8 (ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ) αναφέρεται ότι «Το ικανοποιητικό διδακτικό έργο του διδακτικού προσωπικού στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις σε μεγάλο βαθμό δεν εμπλουτίζεται με τη νεότερη βιβλιογραφία ούτε σχετίζεται με τα διεθνή δεδομένα».

Απάντηση: Λήφθηκε πρόνοια ύστερα από την πλήρωση δύο επιπλέον θέσεων μονίμου διδακτικού προσωπικού να υπάρξει ικανοποίηση της ανωτέρω παρατήρησης της Επιτροπής.

Στη σελ. 10 (ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ) αναφέρεται ότι «Το πρόγραμμα δεν πληροί τις προδιαγραφές ενός συγκροτημένου προγράμματος διδακτορικών σπουδών. Τα αδύνατα σημεία τα περιγράψαμε στα ευρήματα (σελ. 6)».

Απάντηση: Η παρατήρηση αυτή της Επιτροπής, εκτός από τις απαντήσεις που αναφέρονται στη σελ. 6 της Έκθεσης, βρίσκεται σε ευθεία αντίφαση με την παρατήρησή της στη σελίδα 23 ότι «το πρόγραμμα είναι συμβατό με αντίστοιχα προγράμματα του εξωτερικού» (βλ. πεδίο 2.5.2).

Στη σελ. 11 (ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ) αναφέρεται:

α) ότι «το θεολογικό πρόγραμμα στο περιεχόμενό του, τη βιβλιογράφησή του και το διδακτικό προσωπικό εν μέρει δεν είναι ικανοποιητικό» και ότι «οι υποδομές, η φοιτητική μέριμνα και η βιβλιοθήκη», καίτοι, όπως τονίζεται, «λειτουργούν ικανοποιητικά...», δεν αρκούν, για να προσδώσουν στο συγκεκριμένο

πρόγραμμα την επιθυμητή επάρκεια και το εχέγγυο για μια επιτυχημένη μελλοντική λειτουργία».

Απάντηση: Το ανωτέρω συμπέρασμα της Επιτροπής, σύμφωνα με όσα αναφέραμε παραπάνω, δεν ευσταθεί.

και β) ότι «το διδακτικό προσωπικό του συνεργαζόμενου με το πρόγραμμα ΕΚΠΑ δεν ορίστηκε με διαφανείς ανοικτές διαδικασίες στα δύο τμήματα της Θεολογικής Σχολής».

Απάντηση: Στο σημείο αυτό δεν τεκμηριώνεται σε τί συνίσταται η εν λόγω αδιαφάνεια. Ωστόσο θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι προτεινόμενοι Καθηγητές από το ΕΚΠΑ ορίστηκαν με απόφαση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Θεολογικών Σπουδών στα πλαίσια του πρωτοκόλλου συνεργασίας που υπογράφηκε μεταξύ του Πανεπιστημίου Νεάπολης και του ΕΚΠΑ.

Όσον αφορά στις ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ (σελ. 11) έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

α) Σχετικά με την Εισήγηση υπ' αριθμ. 1 (σύμφωνα με την οποία απαιτείται «Διδακτικό προσωπικό με μεταδιδακτορική έρευνα και συγγραφικό έργο (μονογραφία ή άρθρα σε διεθνή έγκυρα περιοδικά), επικαιροποιημένη θεολογική κατάρτιση και δοκιμασμένο στο διάλογο με τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα») σημειώνουμε ότι ακριβώς για το λόγο αυτό, όπως προαναφέραμε, προκηρύχθηκαν δύο επιπλέον θέσεις μόνιμου διδακτικού προσωπικού (μία σε βαθμίδα Επίκουρου και μία σε βαθμίδα Αναπληρωτή Καθηγητή), εις τρόπον ώστε μετά την πλήρωσή τους τα τρία μόνιμα μέλη του διδακτικού προσωπικού του Προγράμματος σε συνεργασία με τους επισκέπτες Καθηγητές και τους προτεινόμενους Καθηγητές του ΕΚΠΑ να καλύπτουν την ανωτέρω απαίτηση της Επιτροπής Αξιολόγησης.

β) Όσον αφορά την εισήγηση υπ' αριθμ. 2 (σύμφωνα με την οποία απαιτείται «Στελέχωση του ανθρώπινου δυναμικού (διδακτικού και φοιτητικού) με την τήρηση διεθνών ακαδημαϊκών προδιαγραφών και της νομοθεσίας της χώρας»), έχουν ήδη προκηρυχθεί μία θέση Επίκουρου Καθηγητή για το γνωστικό αντικείμενο «Ποιμαντική Θεολογία», η οποία πρόκειται να πληρωθεί εντός του Ιουλίου 201, καθώς και μία θέση Αναπληρωτή Καθηγητή για το γνωστικό αντικείμενο «Εκκλησιαστική Ιστορία», της οποίας η προθεσμία υποβολής υποψηφιοτήτων λήγει στις 20 Σεπτεμβρίου 2017.

γ) Σχετικά με την εισήγηση υπ' αριθμ. 3 για «Σαφή διάρθρωση ενός συστηματικού προγράμματος με συχνές συναντήσεις των υποψηφίων με υποχρεωτική παρουσία και σαφή προσδιορισμό του περιεχομένου και της μεθοδολογίας υλοποίησής» τους, υπάρχει πρόβλεψη στον Κανονισμό Διδακτορικού (άρθρ. 9).

δ) Σχετικά με την εισήγηση υπ' αριθμ. 4 (κατά την οποία απαιτείται «Εισαγωγή στο πρόγραμμα αποκλειστικά αποφοίτων θεολογικών σχολών με προπτυχιακές ή/και μεταπτυχιακές σπουδές», τονίσαμε ήδη παραπάνω, αναφερόμενοι στη σελ. 6 (γ), η πρόταση αυτή αντιβαίνει στις κατευθυντήριες αρχές και στην ακαδημαϊκή πρακτική ελληνικών και ξένων, κυρίως ευρωπαϊκών, Πανεπιστημίων, όταν υπάρχει αποδεδειγμένα «κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών σε γνωστικό αντικείμενο που... βρίσκεται σε συνάφεια με το θέμα της προτεινόμενης διδακτορικής διατριβής».

Σχόλια στις Παρατηρήσεις Επιτροπής Εξωτερικής Αξιολόγησης (ΕΕΑ) σχετικά με τα «Κριτήρια και Δείκτες Ποιότητας»

Σελ. 15

Παρατήρηση ΕΕΑ 1.1.1: «Το πρόγραμμα κάνει δεκτούς κατά κύριο λόγο πτυχιούχους όχι μόνο τμημάτων θεολογίας, αλλά και ενός πλήθους άλλων ειδικοτήτων που θεωρούμε ότι θα είναι αδύνατον να καλύψουν στοιχειώδη μαθησιακά προαπαιτούμενα των θεολογικών σπουδών).

Απάντηση: Όπως αναφερθήκαμε παραπάνω στις Παρατηρήσεις που κάναμε στη σελ. 6 (γ) και στην Εισήγηση υπ' αρ. 4 της Έκθεσης (σελ. 11), τα κριτήρια εισδοχής φοιτητών/τριών στο πρόγραμμα είναι σαφή, εφόσον για την εισδοχή τους, όπως αναφέρεται σαφώς στο Πρόγραμμα που υποβάλαμε προς έγκριση (βλ. σελ. 7) και στον Κανονισμό Διδακτορικού (άρθρ. 3), απαιτείται απαραίτητα «η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών σε γνωστικό αντικείμενο που να βρίσκεται σε συνάφεια με το θέμα της προτεινόμενης διδακτορικής διατριβής».

Σελ. 16

Παρατήρηση ΕΕΑ 1.2.5. ότι «Απαιτούνται τακτικές συναντήσεις».

Απάντηση: Βλ. τα σχόλιά μας στην Παρατήρηση της Έκθεσης υπ' αρ. 3 της σελ. 11.

Σελ. 18

Παρατήρηση ΕΕΑ 1.3.1.: «Το δεύτερο μέλος της πλήρους απασχόλησης (ΕΔΠ) στερείται επιστημονικής επάρκειας, όπως φαίνεται από τη βιβλιογραφία που παρέθεσε και το πρόγραμμα του μαθήματος».

Απάντηση: Η επιστημονική επάρκεια ενός μέλους πλήρους απασχόλησης (ΕΔΠ) δεν μπορεί να κριθεί με βάση ένα αντιγραφικό λάθος που φαίνεται να υπάρχει στην παρατιθέμενη βιβλιογραφία. Εξάλλου δεν κατανοούμε για ποιο «πρόγραμμα του μαθήματος» γίνεται λόγος, εφόσον το μέλος αυτό δεν διδάσκει κάποιο μάθημα στα πλαίσια του διδακτορικού προγράμματος.

Παρατήρηση ΕΕΑ 1.3.2.: «Από τους εννέα οι έξι πληρούν τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα για τη διδασκαλία των μαθημάτων τους, ενώ υπάρχουν και διδάσκοντες, οι οποίοι δεν έχουν καμία δημοσίευση μετά την εκπόνηση του διδακτορικού».

Απάντηση: Βλ. τα σχόλιά μας στην Παρατήρηση της Έκθεσης της σελ. 7.

Παρατήρηση ΕΕΑ 1.3.9.: «Μέλος του διδακτικού προσωπικού έχοντας αναλάβει δύο μαθήματα, Μητροπολίτης της Εκκλησίας της Ελλάδος και Πρόεδρος τριών ιδρυμάτων της Ελλάδος (Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών, ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμορφώσεως Αρχιεπισκοπής Αθηνών και Κέντρο Συμπαραστάσεως Παλιννοστούντων και μεταναστών) θέτει το πρόβλημα πώς συνδυάζεται η πλούσια κοινωνική προσφορά με τις διδακτικές, συγγραφικές και ερευνητικές δραστηριότητες».

Απάντηση: Δεν αντιλαμβανόμαστε γιατί αποτελεί πρόβλημα η ακαδημαϊκή δραστηριότητα ενός Μητροπολίτη, τη στιγμή κατά την οποία υπάρχουν Μητροπολίτες που αποτελούν μέλη του Διδακτικού προσωπικού και μάλιστα υψηλών βαθμίδων στις Θεολογικές Σχολές τόσο του ΑΠΘ όσο και του ΕΚΠΑ.

Παρατήρηση ΕΕΑ 1.3.10.: «Προβληματίζει το γεγονός ότι τα πέντε από τα εννέα μέλη διδασκόντων κυμαίνονται μεταξύ 70^{ου} – 78^{ου} έτους της ηλικίας τους».

Απάντηση: Αντιθέτως, έχουμε τη γνώμη ότι η στελέχωση του Προγράμματος με Μόνιμους και Ομότιμους Καθηγητές που διαθέτουν πολυετή εμπειρία στην έρευνα και τη συγγραφή επιστημονικών

ζητημάτων της ειδικότητάς τους αποτελεί εγγύηση για την ποιότητα της εποπτείας των συναφών με την ειδικότητά τους διδακτορικών διατριβών. Η ίδια άλλωστε πρακτική εφαρμόζεται με πλήρη επιτυχία κυρίως σε Πανεπιστήμια του Εξωτερικού.

Σελ. 22

Παρατήρηση ΕΕΑ 2.4.7.: «Δεν υπάρχει πρόβλεψη στον Οδηγό Σπουδών ούτε αναφέρθηκε στην προφορική παρουσίαση» (ενν. για το αν «Διασφαλίζεται αποτελεσματικός μηχανισμός αξιολόγησης του προγράμματος σπουδών από τους/τις φοιτητές/τριες»).

Απάντηση: Λήφθηκε πρόνοια να υπάρξει η σχετική πρόβλεψη στον Οδηγό Σπουδών.

Σελ. 23

Παρατήρηση ΕΕΑ 2.5.1.: «Να διευρυνθούν οι διεθνείς συνεργασίες».

Απάντηση: Υπάρχουν ήδη συνεργασίες του Πανεπιστημίου Νεάπολις με το ΕΚΠΑ και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Από τη στιγμή που η Ελλάδα και η Κύπρος αποτελούν δύο ξεχωριστά κράτη, η συνεργασία κυπριακών Πανεπιστημίων με ελλαδικά Πανεπιστήμια δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί «διεθνής συνεργασία».

Παρατήρηση ΕΕΑ 2.5.2.: «Στο πλαίσιο του Colloquium θα πρέπει να καλούνται και επισκέπτες καθηγητές από το εξωτερικό».

Απάντηση: Προξενεί έκπληξη η εν λόγω παρατήρηση, γιατί όλοι οι Ομότιμοι και εν ενεργεία Καθηγητές που στελεχώνουν το Πρόγραμμα, όπως φαίνεται από τα Βιογραφικά και την Εργογραφία τους, είναι όχι απλώς εγνωσμένου κύρους, αλλά και με διεθνή αναγνώριση. Σε συνάφεια δε με όσα αναφέραμε σχετικά με την παρατήρηση 2.5.1., οι εξ Ελλάδος Καθηγητές είναι Καθηγητές από το εξωτερικό για τα κυπριακά Πανεπιστήμια.

Σελ. 28

Παρατήρηση ΕΕΑ 5.1.: «Δεν παρουσιάστηκε κανονισμός ενώ ήταν επιβεβλημένο».

Απάντηση: Η εν λόγω παρατήρηση της Επιτροπής είναι τελείως εσφαλμένη, διότι κατατέθηκε Κανονισμός Σπουδών και υποβλήθηκε μαζί με την αίτηση. Συμπεριλαμβάνεται μάλιστα και στο CD, πράγμα το οποίο όφειλε να είχε λάβει υπόψη της η Επιτροπή Αξιολόγησης.

Παρατήρηση ΕΕΑ 5.2.: «Βλ. εισηγήσεις σελ. 11».

Απάντηση: Βλ. τα σχόλιά μας στα Συμπεράσματα και τις Εισηγήσεις της Επιτροπής στη σελ. 11.

Παρατήρηση ΕΕΑ 5.6.: «... δεν υπάρχει πρόβλεψη για το μέγιστο αριθμό επιβλεπομένων που μπορεί να έχει ένας διδάσκων».

Απάντηση: Έχει ληφθεί πρόνοια μέσα στο Πρόγραμμα, ώστε ο αριθμός των υποψηφίων διδασκόντων να μην υπερβαίνει τους πέντε (5) ανά διδάσκοντα εντός μιας τριετίας.

Παρατήρηση ΕΕΑ 5.7.: «Λείπει η συσχέτιση των ερευνητικών ενδιαφερόντων των ακαδημαϊκών συμβούλων με ένα συγκεκριμένο κατάλογο θεματικών στις οποίες μπορούν να εκπονηθούν διδακτορικές διατριβές».

Απάντηση: Τα ερευνητικά ενδιαφέροντα των ακαδημαϊκών συμβούλων και επιβλεπόντων Καθηγητών ύστερα από την πλήρωση των δύο θέσεων προκηρύχθηκαν καλύπτουν τους τρεις από τους τέσσερις κλάδους της θεολογικής επιστήμης (ιστορικό, συστηματικό και πρακτικό), και ως εκ τούτου μπορούν να καλύψουν πλην του βιβλικού όλα τα επί μέρους θεματικά πεδία έρευνας των υποψηφίων διδασκόντων στα πλαίσια του Προγράμματος.

Ο Διευθυντής του Προγράμματος

Καθηγητής Γεώργιος Μαρτζέλος